

ЮРИЙ МЕДВЕДЕВ ОГЛЕДАЛО НА ВРЕМЕТО

Превод от руски: Васил Ненков, 1974

chitanka.info

Септемврийският вятър гонеше листата над руслото на изсъхналата мъртва река. Те летяха на стада като големи риби и залязващото слънце едва се промъкваше през плътните им редици. Като че ли целият златеещ покров на есенното полукълбо на планетата, сплетен в исполинска сплитка, се бе прострял от единия до другия край на хоризонта. А може би се ронеше Златното дърво на вселената. Златното дърво, за което много-много отдавна, още в ученическите години, ми разказваше моят съученик Олег Никифоров.

Тъкмо си спомних за Олег, и той мигновено се материализира от нищото над руслото на изсъхналата река като страшен вожд на пурпурното нашествие на листата. Порази ме неговото облекло: беше пристегнат в броня, препасан с меч, а на китката му като на магьосник звънтяха звънчета.

„Зън-зън-зън!“ — пееха звънчетата и аз едва сега започнах да идвам на себе си, превъзмогвайки съня.

Отворих очи. В стаята беше тъмно. През виолетовия правоъгълник на прозореца долиташе сребристо звънтене: беше „Биоптер-5“ — последният ми модел биомеханичен птеродактил, който кротко пасеше на полянката. Ако се съдеше по положението на съзвездието Водолей спрямо лунната пътека, която разсичаше Байкал на две, сега беше 2 часът и 12 минути след полунощ. Недалеч, край брежите, се мяркаше биоптерът. Потръпнах от студ, после мислено наредих: „Времето!“ Незабавно върху едната страна на птеродактила припламнаха синкави цифри: 02,11. Както обикновено, бях се излъгал с не повече от минута.

Беше време да се отправя към Москва, по-точно, към Подмосковието. Пътуването с биоптера отнемаше около три часа. Ако се вземеше предвид разликата в часовете, щях да успея да пристигна за началото на експеримента. Разбира се, при форсиран режим можех да долетя за час и половина, дори за час. Но не ми се щеше ненужно да изцеждам от биоптера всичко, на което бе способен. Когато с години се блъскаш над поредната модификация, когато след всичките вълнения успееш да вдъхнеш разум, воля и живот на едно същество от титанит, синтетични пера, проводници, протоплазма, интегратори, невровакуумни помпи, витагенератори, сухожилия, гравитационни кондензатори и пак протоплазма — тогава инстинктивно се проникваш от симпатия към собственото си дете. Защо да крия, аз обичах моите

биоптери. Техните крилати армади безшумно витаеха в небесата, отменили завинаги господството на самолетите — тези ревящи твари, които бълваха петролна воня и едва не изплюскваха цялата кислородна дажба на Земята. Не, не напразно отдадох най-добрите си години на тези светли създания, носени от вълните на гравитацията като приказни дракони.

Меланхоличният робот Биогор (една от най-ранните ми конструкции — биомеханична горила) с твърда ръка ме натика в противогравитационната капсула — нещо прозрачно, безтегловно, излъчващо сияние. Сега аз приличах на буболечка в капка роса. Преди да напусна Базата, накарах робота още веднъж да превърти получената видеограма. На нея пишеше:

Байкал, биомехполигон, за Кузмин. Незабавно ела за генералното изпробване на огледалото на времето. Начало на експеримента 29 септември, 23,45 (московско време) в института по преминаване във всички времена. Чакам с нетърпение Никифоров.

Като направи над полигона остър вираж, биоптерът се втурна на Запад. По дългия му клюн се стичаше синкав пламък; биоптерът поглъщаше гравитационните частици, както ненаситният щъркел жабите.

Гледах от кабината надолу. Под мен се стапяха съзвездията, отразени в Байкал. „Нощно огледало на небето“ — изплува в паметта ми строфа от стихотворението на древния поет. И изведнъж си дадох сметка, че през последните два дни аз всъщност непрекъснато мисля за Олег Никифоров и за неговото огледало на времето.

Някога ние заедно преминахме практиката по звездна навигация в школата Трета степен. Веднъж, на връщане от Плутон, Олег ме запита ни в клин, ни в ръкав:

— Как мислиш, защо досега не са изобретили машина на времето?

— Ако не са изобретили, ще изобретят — отвърнах аз. — И тогава ние ще съжаляваме за това.

— Защо?

— Заради плезиозаврите, за които ще ходят на лов с електронни топове. Заради мамутите, които ще изтребват за удоволствие. Заради носорозите, слоновете, китовете, хипопотамите. За цялата жива природа. Знаеш ли колко бизона са пасли на американския континент до идването на европейците? А колко останаха? Колко?...

— Каква работа имат тук мамутите и плезиозаврите? В края на краищата те са измрели от само себе си.

Аз възразих.

— Още е неизвестно как са измрели. Не е изключено някои съобразителни хлапаци от бъдещето да са ги изтрепали. В името на науката. Или просто така, за забавление. Разбери, всяко подобно убийство е безнравствено по начало.

Олег ме гледаше в упор със зелените си очи. Дълго мълчахме. Най-сетне той тихо заговори:

— „Машина на времето“ те не са изобретили и няма да изобретят никога. Защото съществува такава неща: причинна връзка между явленията. Железен детерминизъм. Впрочем това са разбрали още питагорейците. За тях вселената представлявала живо клонесто дърво, всички листа на което са свързани с невидими златни нишки. Докоснеш ли един лист, цялото дърво зазвънява.

— Приказка — рекох аз. — Красива измислица. Излиза, че времената, епохите, събитията, миговете, макар и обединени от един ствол, са строго отделени едно от друго като листата.

— Отделени и отдалечени.

— Така да е. Но я си представи, че номерираме всички листа на растящото дърво по реда, по който се появяват. И какво? Редом с номер 23 трепти на вятъра номер 186. На 3 съседствува 1003. Или 911, 429, 84. Мислимо ли е след кръстоносните походи да започне епохата на египетските фараони? И след гибелта на Римската империя веднага да бъде учредена Организацията на обединените нации? Или Колумб да си разменя писма с Александър Македонски? Къде е тук твоята причинна връзка? Пълен безпорядък, хаос, бъркотия.

— Напрасно опростяваш всичко по този начин — каза Олег.

— Не — продължих аз. — Как ще обясниш, че във всеки лист, във всяка негова клетка е заложен абсолютно точният образ на цялото дърво, цялата информация за него? Нима не трябва да си представяме, че всеки сегашен миг носи в себе си праобраза на предишните или на бъдещите епохи? И ако някаква си буболечка, твар безсмислена, може спокойно да пропълзи от лист на лист, без нито за миг да се откъсва от цялото дърво, защо на нас, на мислещите същества, да не е по силите подобно занимание по Златното дърво на вселената?

— Подобно занимание не е по силите ни поне за това, защото едните листа вече ги няма, а другите още не са се появили — отвърна Олег.

— А какво да се прави с тези листа, които вече или още съществуват?

Той дълго се замисли, като потъркваше чело с длан, и най-сетне каза:

— Твоята мисъл за миналите и бъдещите епохи, заложили във всеки миг, ми харесва. Значи по принцип е възможно днес да погледнеш в утре или във вчера. В определени граници. С помощта на някакъв хитроумен прибор. Някакво сферично огледало на времето.

— Подобно на автомобилен фар! — разсмях се аз. — Огледало на времето, ножици на времето, гребен на времето — цяла бръснарница под Златното дърво.

Така приключи тогава нашият разговор за „машината на времето“. След като завършихме школата, съдбата ни раздели: аз бях изцяло погълнат от Байкалския полигон, а Никифоров работеше в Института по преместване във всички времена. Срецахме се рядко в Звездната академия или по конгреси, или в Лабораторията за гравитационни парадокси. Когато се разделяхме, аз всеки път го питах с преднамерено официален тон: „Как е, колега, огледалото на времето?“, а той отвръщаше със своето неизменно: „Шлифоваме го по мъничко“.

Нима сега наистина е изобретил огледало на времето?

На екрана се появи дълга, изпъстрена със зъбери линия — приближавах Уралския хребет. Оттук, от височина двеста километра, планинският рид ми приличаше на праисторически звяр, стиснал в мъртва хватка краищата на Европа и Азия. Неочаквано зазвуча във високи тонове орган — беше се включил блокът за екстрено спиране.

След някакви си двайсет секунди скоростта на биоптера спадна до нула. Какво можеше да се е случило? Хвърлих бегъл поглед на гравиметъра: всичко беше нормално. „Напред!“ — изкомандувах мислено аз. Крилата на биоптера затрептяха, разплисквайки алуминиевата светлина на Луната, но той дори не помръдна от мястото си. Що за дяволия? Повторих заповедта, потретих. Безрезултатно! Биоптерът вероятно се бе спрял пред гравитационна бариера. Но цялата история беше в това, че тук нямаше и не можеше да има никаква гравитационна бариера. Аз дадох реверс и по остра осемдесеткилометрова спирала се опитах да преодоля невидимата стена. И отново тътнене и боботене на орган — биоптерът мигновено спря. Отворих блока Желания и Подбуди. Невероятно: моят биоптер можеше, но не искаше да пресече Уралския хребет. Такова нещо ми се случваше за първи път. Изглежда, че някаква страшна, свръхестествена сила отвращава биомеханичното същество. На други може би, но на мен нямаше нужда да ми се обяснява, че стоманената метла на диалектиката завинаги изгони призрака на свръхестественото от храма на истината. Толкова по-непонятно ми беше упорството на моя биоптер. Най-сетне, потръпвайки от състрадание, бях принуден на няколко пъти да го жилна със свръхвисокочестотен ток. Само че и това не действа. Оставаше ми само едно: да летя към Ледовития океан, за да заобиколя хребета.

Така и сторих: избиколих северните разклонения на Уралските планини и се понесох на югозапад.

И ето — най-сетне! — в нощната пустиня на мрака изплува златистият мираж на Москва. Пред мен като разноцветни рибки се рееха във въздуха завинаги освободените от гравитационните окови дворци, басейни, стадиони, висящи градини, аерогари. Прилични на пръски живак, се пилееха бели, сребристи, светлосини, лазурни огньове — по издигнатите над земята пътища профучаваха гравиплани. Бликаха фонтани светлина, фойерверки, илюминации. И само посърналата Луна висеше неподвижно над града.

— Чудесен си, няма какво да се каже! — басово бучеше Олег, докато ме притискаше в обятията си. — Храменков пристигна още вчера и откъде мислиш — от Нептун! Братя Акишкини захвърлили

всичко на своята лунна примка и се втурнали главоломно насам. А ти от Сибир не можа да дойдеш навреме. Срамно, колега!

Махнах безнадеждно с ръка натам, където се бе приземил моят биооптер.

— Ето го огледалото на времето, погледни! — Олег посочи към редките брези, през които се очертаваше полукръгла платформа, увенчана с някакво покрито съоръжение със странна форма. Ние прекосихме храстите и се приближихме към платформата, осветена от огньовете. Тя беше пълна с най-различни хора: тук се притискаха гравитационници, временници, хронописци от Звездната академия, инженери от Института по конфигурация на пространството, няколко познати ми академици от Института по древна история — изобщо цветът на науката, всички тези, от които зависеше победата или поражението във вековната борба за Истината; всички тия, които сами бяха неотменима част от тези победи и поражения.

Олег ме хвана за ръка и ме повлече към платформата.

— По-скоро, по-скоро, време е да започнем! — боботеше той. — Сега ще видиш такова нещо, че ще ахнеш. Знаеш ли къде ще проникне лъчът? В осемнадесети век! По него време тук е било село Елцовка. Представяш ли си — ще видим живи нашите прадеди!

— Може би все пак ще ми обясниш как си създал огледалото на времето? — попитах го аз.

— Късно е! После ще ти разкажа — отвърна той, като ме мъкнеше към екскалатора. Изкачихме се на платформата. Тя висеше на двайсет метра над земята. Долу се разстилаше поляна с размерите на футболно игрище. От платформата по есенната излиняла трева изтичаха нашите неестествено дълги сенки.

Олег се изкачи по стълбичката към покритото съоръжение и се скри в него. Скоро се чу гласът му, многократно усилен от високоговорителя:

— Внимание! Експериментът започва след три и половина минути и ще продължи четвърт час. По време на целия експеримент трябва да се пази абсолютна, подчертавам, абсолютна тишина. Обявявам триминутна готовност. Да се загасят всички прожектори! Да се включи енергополето! Да се открие огледалото!

Като сянката на исполинска птица покривалото се издигна над платформата, после се понесе в тъмата. Пурпурната ладия на луната се

полюляваше над куполите на дърветата. Времето се влачеше безкрайно бавно, като пред избухването на звезда. От огромното параболично огледало бликна виолетов лъч и освети почти цялата поляна. Лъчът беше тежък, физически осезаем. Струваше ни се, че можем да се изкатерим по него и спокойно да се разхождаме, както в детските си сънища ходиш по дъгата. После лъчът още повече се сгъсти, започна да потъмнява, докато в него не нахлу нощта, а може би той сам се превърна в нощ.

И тогава...

И тогава на полянката се материализира селцето.

Отначало се появиха къщи с покриви от слама, после сайванти, купи сено, кръчма и пожарникарска кула. Под кулата стояха каци, в които проблясваше вода. Тук-там по къщите смътно мъждукаха пламъчета — навярно димеше борина.

В края на селцето се съзираше нещо тайнствено, безформено: раздрънкана талига ли, покрита с рогозка, или шатра, или изобщо дявол знае какво, на което беше трудно да се намери име. Край шатрата се тълпяха брадати мъжици в опинци, продрани кожуси и избелели овчи калпаци. Един от тях отметна чергилото на шатрата, вмъкна вътре глава и хрипливо извика:

— Засили жарта, Ермолай, повече я засили! Да не ти е жал за дървата? Зарад такваз работа и сто ара гора да изгориш, не е грях.

От шатрата се надигна гъст пушек и искри. Изтрополя.

— Кого чакаме? — провлечено напевно запита някой от тълпата. — Дохожда полунощ. И без туй окъсняхме. Хайде, Никифоре, почвай! Напразно потрошихме цяла вечер. Невъзможно е повече, не се търпи.

— Почвай, Никифоре, почвай! Не се търпи. Не можем повече — развълнува се тълпата.

Никифор (същият, който препоръчваше на невидимия Ермолай да не жали дървата) отвърна така:

— Дърдорите, мъжици, все едно и също. Почвай, та почвай! Ала е речено: без Кузма, верен приятел, за нищо не ще да пусна механизма. Секи миг треба да доприпка Кузмата... И ей го на, май наистина иде...

Действително из тъмнината се появи на запенено конче рижав мъжага с гъста и дълга брада. Мигом той скочи от седлото и се намери

в обятията на Никифор.

— Ама че хубавец! — с укор поде Никифор. — Епиходов още вчера се яви, и то отгде — чак от Сизран. Братя Челумееви захвърлили всичките си воденичарски неволи и право от Волга долетяха презглава. А ти от съседното село да окъснееш, да не мож срока да увардиш. Срамота, братко!

Кузма безнадеждно махна с ръка към коня си, който пощипваше тревица.

— Крантата ме подведе, проклетата! Таман стигнах Мечия овраг, тя отеднаж запря — не щя да тича повече. Бесня, въртя уши, гаче ли имаше вуци напреде си, ил сила нечиста се в оврага бе стаила. Що за дяволия? И с камшика я налагах, трижклетата, и с опинците я ритях по хълбоците — не мръдна. Та прости ме, Никифоре!

Никифор измъкна от джоба си огромен часовник на дълга желязна верижка, отвори капака и поднесе часовника към очите си.

— Бързо, бързо, че времето не чака! — припряно заговори той. — А сегинка таквоз нещо ще да видиш, че ще ахнеш! Знаино ли ти е нагде се каня да изпроводя лъча от механизма? Чак на триста лета напред! В тия времена на това място какви дивни къщи и хамбари, и мелници ще построят! Ти само си поразмърдай ума: Живите си потомци ще да лицезрем с очите си, така да се каже!

— Думай, Никишка, що за механизъм си измислил? — запита Кузма.

— Окъсняхме! Подир ще да ти разясня — отвърна Никифор и помъкна Кузма към шатрата.

Те се скриха вътре. Скоро оттам се разнесе гласът на Никифор:

— Мужици! Подир малко механизмът ще да заработи. Кога заработи, никой да не пуши, да не шава с нозе, да не дърдори. Щото можем, без да щем, да уплашим потомците! Ни дума, ни гък! Ти-хо! Почваме! Ермолай, засили жарта! Дръпни рогозката от огледалото!

Като сянка на исполинска птица литна покривалото над Никифоровото огледало и се понесе в тъмата. Пурпурната ладия на луната се полюляваше над купчина дървета. Времето се проточи бавно като пред взрив на барутен погреб. От огромната медна чаша се изтръгна червен лъч и освети нашата платформа. Лъчът беше тежък, физически осезаем. Струваше ни се, че можем да се изкатерим по него и спокойно да се разхождаме, както в детските си сънища ходиш по

дъгата. После лъчът още повече се сгъсти, започна да потъмнява, да потъмнява, докато в него не нахлу нощта, а може би той сам се превърна в нощ.

И тогава...

Публикувано в алманах „Спектър’74“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.